BOSHQARUV ORGANLARI FAOLIYATIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO‘LLASHNING RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI

Boymurodov Mirabbos Zafariddin o‘g‘li
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
mirabbos0616@gmail.com

Annotatsiya: *ushbu maqolada davlat va hududiy boshqaruv organlari faoliyatida raqamli texnologiyalarni joriy etish hamda qo‘llash bo‘yicha ilg‘or xorijiy davlatlar, xususan, Estoniya, Singapur hamda Janubiy Koreya tajribasi batafsil ilmiy tahlil qilingan. Muallif Estoniyaning “e-Estonia” modeli orqali xizmatlarning deyarli 99 foizi onlayn tarzda amalga oshirilishi va byurokratik to‘siqlarning kamaytirilishini, shuningdek, Singapurning “Smart Nation” dasturi doirasida sun’iy intellekt hamda katta ma’lumotlardan foydalangan holda shahar infratuzilmasini boshqarish amaliyotini yoritib bergan.*

Kalit so‘zlar: *raqamli boshqaruv, hududiy boshqaruv raqamli texnologiyalar, “Smart Town” platformasi, “Smart Welfare” tizimi, e-Participation (raqamli ishtirok), katta ma’lumotlar (Big Data)*

Abstract: *this article presents a detailed scientific analysis of the experience of leading foreign nations—specifically Estonia, Singapore, and South Korea—regarding the implementation and application of digital technologies in state and regional governance. The author highlights how Estonia’s “e-Estonia” model enables nearly 99% of services to be delivered online and reduces bureaucratic hurdles, while also examining Singapore’s “Smart Nation” program, which utilizes artificial intelligence and big data to manage urban infrastructure.*

Key words: *digital governance, regional governance, digital technologies, "Smart Town" platform, "Smart Welfare" system, e-Participation, Big Data*

Аннотация: *В статье представлен подробный научный анализ опыта ведущих зарубежных стран — в частности, Эстонии, Сингапура и Южной Кореи — по внедрению и применению цифровых технологий в органах государственного и регионального управления. Автор рассматривает, как эстонская модель «e-Estonia» позволяет предоставлять в онлайн-режиме почти 99% услуг и снижать бюрократические барьеры, а также анализирует сингапурскую программу «Smart Nation» и практику управления городской инфраструктурой с использованием искусственного интеллекта и технологий больших данных.*

Ключевые слова: *цифровое управление, региональное управление, цифровые технологии, платформа «Умный город», система «Умное социальное обеспечение», электронное участие, большие данные*

Jahon amaliyoti shuni ko‘rsatadiki, raqamlashtirish jarayonlari davlat boshqaruvi samaradorligini oshirish, xizmatlar sifatini yaxshilash hamda fuqarolar bilan o‘zaro aloqani kuchaytirishda muhim vosita hisoblanadi. Avvalo, Estoniya tajribasi alohida e’tiborga loyiq. Ushbu davlat “e-Estonia” modeli orqali dunyoda eng ilg‘or raqamli boshqaruv tizimlaridan birini shakllantirgan. Estoniyada davlat xizmatlarining deyarli 99 foizi onlayn tarzda amalga oshiriladi. Xususan, “X-Road” platformasi turli davlat idoralari o‘rtasida xavfsiz va tezkor ma’lumot almashuvini ta’minlab, integratsiyalashgan boshqaruv tizimini yaratishda asosiy vosita bo‘lib xizmat qiladi.

Singapur tajribasi ham raqamli boshqaruvning zamonaviy modelini namoyon etadi. “Smart Nation” dasturi doirasida sun’iy intellekt va “katta ma’lumotlar” texnologiyalari keng qo‘llanilib, shahar infratuzilmasi va ijtimoiy jarayonlar samarali boshqarilmoqda.[34] Xususan, turli sensorlar va raqamli platformalar orqali aholi muammolari real vaqt rejimida aniqlanadi va tezkor choralar ko‘riladi. Bu esa boshqaruv jarayonlarining tezkorligi va aniqligini oshirishga xizmat qiladi.

Janubiy Koreya tajribasi esa raqamli boshqaruvni hududiy va mahalliy darajada tashkil etish bilan ajralib turadi. “Smart City” konsepsiyasi asosida fuqarolarning boshqaruv jarayonlaridagi ishtiroki raqamlashtirilgan bo‘lib, aholining murojaatlari, takliflari va muammolari maxsus platformalar orqali qabul qilinadi va tahlil qilinadi.

Janubiy Koreyaning hududiy boshqaruv tizimidagi asosiy yutug‘i markazlashgan boshqaruv modelidan bosqichma-bosqich voz kechib, vakolatlarni mahalliy darajaga o‘tkazish va bu jarayonni to‘liq raqamlashtirish bilan bog‘liqdir. Provinsiyalar, shaharlar hamda mahalliy okruglar — “dong” va “gu”lar faoliyati zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida tashkil etilib, boshqaruv jarayonlari tezkor, shaffof va aniq tizimga keltirilgan. Ushbu munitsipal birliklar funksional jihatdan O‘zbekistondagi mahalla tizimiga yaqin bo‘lib, ularning tajribasini moslashtirish amaliy jihatdan katta ahamiyatga ega.

Jadval 1.1.

Janubiy Koreyada raqamli boshqaruv mexanizmlari.[35]

Mexanizm	Vazifasi	Natijasi

[34] Smart Nation Singapore. Smart Nation Initiative. – Singapore: Government Technology Agency, 2020. – Available at: https://www.smartnation.gov.sg

[35] United Nations. E-Government Survey 2022: The Future of Digital Government. – New York: United Nations, 2022. – 300 p.

Smart Town	Hudud iqtisodini GIS va Big Data orqali tahlil qilish	To‘g‘ri biznes va bandlik qarorlari
e-Participation (e-People, Oasis)	Fuqarolar murojaati va takliflarini qabul qilish	Shaffoflik va jamoatchilik nazorati
Smart Welfare	Ehtiyojmandlarni avtomatik aniqlash	Tezkor ijtimoiy yordam
KPI tizimi	Xodimlar faoliyatini baholash	Samaradorlik va javobgarlik oshadi

Janubiy Koreyada hududiy boshqaruv bir qator innovatsion va intellektual raqamli mexanizmlar asosida amalga oshiriladi. (Jadval 1.1.) Jumladan:

1. “Smart Town” (Aqlli hudud) platformasi orqali mahalliy iqtisodiyotni boshqarish. Mazkur tizim mahalliy darajada iqtisodiy faoliyatni kompleks monitoring qilish va tahlil etish imkonini beradi. Geomaxborot tizimlari (GIS) asosida hududdagi tadbirkorlik subyektlari, savdo nuqtalari, xizmat ko‘rsatish infratuzilmasi va aholi ehtiyojlari yagona platformada jamlanadi. “Katta ma’lumotlar” (Big Data) texnologiyalari yordamida savdo aylanmalari, iste’mol darajasi va talab strukturasiga oid ma’lumotlar avtomatik ravishda yig‘ilib, sun’iy intellekt orqali tahlil qilinadi.[36]

2. Raqamli murojaatlar va fuqarolar bilan interaktiv aloqa tizimi. Janubiy Koreyada fuqarolarning murojaatlari maxsus elektron platformalar orqali qabul qilinib, avtomatik ravishda tegishli tashkilotlarga yo‘naltiriladi. Har bir murojaatning bajarilish jarayoni tizimda qayd etilib, fuqarolar uning holatini kuzatib borish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Bu esa boshqaruv jarayonida shaffoflikni ta’minlash bilan birga, davlat organlarining javobgarligini oshiradi.

3. “Smart City” konsepsiyasi asosida infratuzilmani boshqarish. Hududlarda o‘rnatilgan sensorlar va raqamli qurilmalar orqali transport, ekologiya, kommunal xizmatlar va xavfsizlik tizimlari monitoring qilinadi. Ushbu ma’lumotlar yagona markazda tahlil qilinib, muammolar yuzaga kelishidan oldin profilaktik choralar ko‘riladi. Bu yondashuv resurslardan samarali foydalanish va aholiga qulay yashash muhitini yaratishda muhim ahamiyat kasb etadi.

4. Aholi bilan ochiq muloqot va e-Participatory (raqamli ishtirok) tizimi. Janubiy Koreyada hududiy boshqaruvda fuqarolar ishtirokini ta’minlash ustuvor yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Seul shahri hamda uning munitsipal birliklarida faoliyat yuritayotgan “e-People” portali fuqarolarga o‘z yashash hududidagi muammolarni bevosita mas’ul tashkilotlarga elektron shaklda yuborish imkonini

[36] OECD. Digital Government Review of Estonia: Towards a Data-Driven Public Sector. – Paris: OECD Publishing, 2019. – 180 p.

beradi. Mazkur tizimda har bir murojaat avtomatik tarzda ro‘yxatga olinadi, tegishli idoraga yo‘naltiriladi va uning bajarilish jarayoni bosqichma-bosqich nazorat qilinadi.

5. Ijtimoiy himoyani avtomatlashtirishda “Smart Welfare” (aqlli ijtimoiy ta’minot) tizimi. Janubiy Koreya tajribasida ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlarni aniqlash va ularga yordam ko‘rsatish jarayonlari to‘liq raqamlashtirilgan. An’anaviy usullardan farqli ravishda, davlat organlari turli ma’lumotlar bazalarini integratsiya qilgan holda fuqarolarning ijtimoiy-iqtisodiy holatini doimiy monitoring qiladi. Jumladan, elektr energiyasi iste’moli, kommunal to‘lovlar, tibbiy sug‘urta holati, soliq to‘lovlari va boshqa 30 dan ortiq indikatorlar asosida maxsus algoritmlar ishlaydi.

6. Mahalliy boshqaruvda raqamli hisobdorlik va KPI tahlili. Janubiy Koreyada davlat xizmatchilarining faoliyati raqamli indikatorlar asosida baholanadi. Har bir xodimning ish samaradorligi maxsus KPI (Key Performance Indicators) tizimi orqali muntazam monitoring qilinadi. Ushbu tizimda fuqarolar murojaatlarini ko‘rib chiqish tezligi, hal etilgan muammolar soni, hududga jalb etilgan investitsiyalar hajmi hamda amalga oshirilgan loyihalar natijalari kabi ko‘rsatkichlar inobatga olinadi.[37]

Xulosa qilib aytganda, ushbu ma’lumotlarni tahlil qilish va muhokama qilish, mahalladagi muammolarni hal qilish, aholining ijtimoiy salohiyatini oshirish va umumiy farovonlikni yaxshilash uchun zarurdir. Shunday qilib, bunday ma'lumotlar yig‘ish va tahlil qilish, mahalla hayotining sifatini oshirishda muhim bir vositadir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-6079-son Farmoni “Raqamli
O‘zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida. – Toshkent, 05.10.2020
2. Abdurakhmonov Q.X. Iqtisodiyotda raqamli transformatsiya. – Toshkent:
Iqtisodiyot, 2021. – 256 b.
3. G‘ulomov S.S., Ayupov R.X. Raqamli iqtisodiyot: kadrlar tayyorlash va
iqtisodiy tahlil masalalari. – Toshkent: TDIU, 2019. – 213 b.
4. West D.M. Digital Government: Technology and Public Sector Performance. – Princeton: Princeton University Press, 2005. – 256 p.

[37] O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risida PF-6079-son Farmoni. – Toshkent, 2020.

5. D’Ignazio C. ResearchGate ilmiy profili. – https://www.researchgate.net/profile/Catherine-Dignazio